

granicznych. Wydaje się, iż ostateczna formuła Polsko-Niemieckich Dni Mediów jest jeszcze wypracowywana przez organizatorów. Jednak już dziś można stwierdzić, iż jest to najważniejsza platforma dyskusji o rolę i odpowiedzialność mediów w kształtowaniu polsko-niemieckich stosunków po 1989 r.

W tegorocznej edycji Polsko-Niemieckich Dni Mediów wzięło udział około 250 dziennikarzy, polityków, medioznawców i naukowców z Polski, Niemiec, Rosji i Ukrainy. Organizatorami III Polsko-Niemieckich Dni Mediów w Dreźnie były: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Fundacja Roberta Boscha, Wolne Państwo Saksonia i Miasto Drezno. Następną edycją Dni Mediów odbędzie się za rok w Zielonej Górze.

Paulina Olechowska

EKSTREMIZM WE WSPÓŁCZESNEJ EUROPIE – PRZEJAWY, WYZWANIA, ZAGROŻENIA

W dniach 6-7 października 2010 r. Instytut Bezpieczeństwa i Spraw Międzynarodowych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej był gospodarzem międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej tematyce współczesnego ekstremizmu. Zgromadziła ona około czterdziestu naukowców i specjalistów z uniwersytetów i instytutów badawczych z Polski, Republiki Federalnej Niemiec, Słowacji, Federacji Rosyjskiej oraz Stanów Zjednoczonych. Gościli również przedstawiciele Urzędu ds. Ochrony Konstytucji Landu Brandenburgia oraz polskich i niemieckich organizacji pozarządowych. Skupienie reprezentantów różnorodnych środowisk umożliwiło wszechstronną analizę problematyki związanej z ekstremizmem. Program konferencji podzielony został na dwie części. W pierwszym dniu omówiono zagadnienia teoretyczne związane z istotą, pojęciem i źródłami ekstremizmu. Ukazana została wielość i różnorodność form jego występowania i metod działania. W drugim dniu skoncentrowano się w głównej mierze na problematyce ekstremizmu w Polsce i w Niemczech, w tym m.in. przyczynach powstawania i sposobach przeciwdziałania ekstremizmowi. Analiza poszczególnych zagadnień dotyczyła zarówno pojedynczych przypadków, jak i prowadzona była w perspektywie porównawczej. Konferencja zorganizowana została we współpracy z Dolnośląskim Punktem Informacyjnym *Europe Direct* przy Dolnośląskiej Szkole Wyższej, Fundacją na Rzecz Studiów Europejskich (*FEPS*), Konsulatem Honorowym Republiki Słowackiej we Wrocławiu oraz wrocławskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Projekt wsparła Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki.

W części inauguracyjnej uczestników, gości oraz publiczność powitali przedstawiciele władz Dolnośląskiej Szkoły Wyższej – dziekan Wydziału Nauk Społecznych i Dziennikarstwa prof. Beata Sierocka oraz dyrektor Instytutu Bezpieczeństwa i Spraw Międzynarodowych prof. Piotr Mickiewicz; głos zabrał również gość honorowy prezes Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych prof. Roman Bäcker.

Pierwsza część obrad plenarnych poświęcona była koncepcjom i kontrowersjom związanym z definiowaniem ekstremizmu politycznego. Referat dotyczący owej problematyki wygłosili prof. Uwe Backes (Instytut Badań nad Totalitaryzmem im. Hanny Arendt, Uniwersytet Techniczny w Dreźnie) oraz prof. Roman Bäcker (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). U. Backes omówił ewolucję znaczenia terminu „ekstremizm polityczny” od czasów starożytnych do współczesności. Wskazał zarówno na ciągłość znaczeniową owego pojęcia, jak i na rozbieżności, a nawet sprzeczności w tym względzie. Następnie skoncentrował się na istocie tzw. negatywnej defi-

nicji ekstremizmu. Stwierdził, że określa ona ekstremizm pośrednio poprzez zaprzeczenie minimum, na którym oparte są współcześnie konstytucyjne państwa demokratyczne, czyli – kontrola władzy, pluralizm oraz prawa człowieka. Stąd też ekstremizm zdefiniować można – w jego opinii – poprzez: dążenie do autokracji, antypluralizm oraz antydemokratyzm. Równocześnie mówca wskazał na szerokie spektrum postaw ekstremistycznych, wyróżniając „miękką” i „twardą” formę ekstremizmu. W ostatniej części swojego wystąpienia podjął polemikę z krytykami normatywnego ujmowania ekstremizmu. R. Bäcker natomiast skoncentrował się na problematyce kontekstualnego oraz uniwersalnego definiowania ekstremizmu. W ujęciu kontekstualnym ekstremistyczne grupy to takie, które w konkretnym środowisku społecznym, kulturowym i politycznym znajdują się na marginesie, których ideologia i sposoby działania nie są akceptowane przez większość danego społeczeństwa. W opinii profesora takie ujęcie uniemożliwia jednak stworzenie bardziej uniwersalnej definicji ekstremizmu politycznego. Aby tego dokonać należy – jego zdaniem – precyzyjnie zdefiniować ideologię oraz radykalny sposób zachowania ekstremistów w odniesieniu do bardziej ogólnych kategorii. Nieodzownym w tym wypadku jest określenie czy ekstremizm rozpatrywany będzie w otoczeniu demokratycznym czy niedemokratycznym. Uznanie przez R. Bäckera populizmu – w jego czystej postaci – za formę politycznego ekstremizmu stało się następnie podstawą do dyskusji o wzajemnych relacjach i granicach pomiędzy pojęciami: ekstremizm, radykalizm oraz populizm.

Tematem drugiej sesji plenarnej były formy i przejawy współczesnego ekstremizmu. Treść prezentowanych referatów pozwoliła na przegląd różnorodnych jego postaci w poszczególnych częściach Europy i świata. Jako pierwszy głos zabrał prof. Andrzej Jabłoński (Uniwersytet Wrocławski), który w swoim wystąpieniu wprowadzającym: *Geneza i rozwój liberalnego i konserwatywnego radykalizmu* odniósł się najpierw do dyskusji wokół definiowania pojęcia ekstremizm i radykalizm. Stwierdził, że różnica między nimi wynika z odmiennego stopnia radykalizmu danego światopoglądu lub ideologii. Postawy radykalne umiejscowić można – w jego opinii – pomiędzy umiarkowaniem a ekstremizmem. Podobnie jak U. Backes wskazał na nierzadko odmienne znaczenie ekstremizmu i radykalizmu w różnych okresach historycznych. Profesor dowodził ponadto, że radykalne idee mogą występować nie tylko na obrzeżach spektrum politycznego, ale również w politycznych i ekonomicznych ideologiach głównego nurtu, czego przykładem jest „Nowa Prawica”. Komplementarne w stosunku do powyższego było wystąpienie prof. Bohdana Szklarskiego (Instytut Studiów Politycznych PAN) zatytułowane: *Radykalna normalność czyli ekstremizm po amerykańsku*. Skupił się on na wyjaśnieniu szczególnego umiejscowienia radykalizmu - w samym sercu amerykańskiej sceny politycznej oraz na porównaniu percepcji i form występowania owego zjawiska w Europie i USA. Profesor wykazał, że amerykański zakres „normalności” jest znacząco odmienny od europejskiego, mieszczą się w nim bowiem ugrupowania głoszące z europejskiej perspektywy radykalne poglądy takie, jak: nieskrępowany dostęp do broni, wyższość przemocy nad prawem (gdy stanowi je uzurpatorski rząd federalny), negacja pluralizmu, a wszystko to odbywa się pod „świętym” sztandarem konstytucji. Szklarski podkreślał również, że w związku z odmiennymi uwarunkowaniami społeczno-politycznymi w przeciwieństwie do wielu państw europejskich ekstremiści amerykańscy działają raczej w formie ruchów politycznych o zasięgu lokalnym niż partii politycznych o zasięgu ogólnopaństwowym.

Za przykład europejskiego ekstremizmu posłużył przypadek Słowacji, który referował dr Grigorij Meseznikov (Instytut Spraw Publicznych, Bratysława). Starał się on udzielić odpowiedzi na pytanie: jak doszło do tego, że w wyborach parlamentarnych w 2010 r. prawicowe, neofaszystowskie ugrupowanie ekstremistyczne Partia Ludowa – Nasza Słowacja uzyskało najlepszy w powojennej historii Słowacji rezultat wyborczy. Jej liderzy wywodzący się ze zdelegalizowanego wcześniej ugrupowania znaleźli się

dzięki temu w głównym nurcie polityki. Referent wskazał na czynniki, które doprowadziły do obserwowanych tendencji. Z jednej strony podkreślił znaczenie specyficznych uwarunkowań etniczno-demograficznych, historycznych oraz społeczno-kulturowych i politycznych Słowacji. Z drugiej natomiast wskazał na zmianę taktyki stosowanej przez samych ekstremistów. Meseznikov konkludował, że dyskurs społeczno-polityczny o silnym zabarwieniu nacjonalistycznym prowadzony podczas kadencji populistycznego rządu w latach 2006-2010 stworzył ekstremistom nie tylko możliwość zaprezentowania się jako „prawdziwi patrioci”, ale przyczynił się również do erozji konsensusu wymierzonego przeciwko uczestnictwu ekstremistów w oficjalnej polityce państwa. Kolejne dwa wystąpienia – dr Yakova Kostynkovskijego (Rosyjska Akademia Nauk, ST Petersburg) oraz prof. Krzysztofa Kubiaka (Dolnośląska Szkoła Wyższa) ukazały różnorodne przejawy aktywności ugrupowań terrorystycznych w Europie. Kostynkovskij omówił problematykę powiązań pomiędzy zorganizowaną przestępczością oraz grupami terrorystycznymi w Rosji. Starał się również odpowiedzieć na pytanie: czy przestępczość zorganizowana jest czynnikiem ekstremizmu, czy kontroli społecznej? Pokazał na czym polega wspólnota interesów, która powstała na początku lat 90. pomiędzy zorganizowaną przestępczością a grupami ekstremistycznymi (w szczególności terrorystycznymi), wskazując m.in. na handel określonymi dobrami. Ponadto mafie wykorzystują – jego zdaniem – ekstremistów jako aparat siły do realizacji swoich dążeń. Z drugiej strony cele obu struktur wykazują zasadnicze odmienności. Zorganizowana przestępczość nie jest siłą polityczną, chociaż wpływa na aparat rządzący w celu zapewnienia sobie bezpieczeństwa i profitów. Terrorystyci natomiast walczą ze strukturami państwa i dążą do destabilizacji obszarów, które stają się celem ich ataków. Zdaniem referenta, w takich regionach to nierzadko właśnie mafia staje się jedynym czynnikiem kontroli społecznej wpływającym na poziom przestępczości. Nie oznacza to jednak, że może stać się ona tym samym instrumentem walki z ekstremizmem. Wystąpienie K. Kubiaka poświęcone było natomiast genezie, powstaniu i ewolucji ekstremistycznej Cypryjskiej Organizacji Wyzwolenia Narodowego (*EOKA*), zarówno w jej formie pierwotnej (*EOKA A*), jak i późnej (*EOKA B*). Referent skupił się na ukazaniu jej przemiany z ugrupowania o charakterze niepodległościowym, prowadzącym działania wymierzone w administrację brytyjską w organizację *stricte* terrorystyczną, zwalczającą władze niepodległej Republiki Cypru. Na tym tle scharakteryzował również dwie główne postaci konfliktu – arcybiskupa Makariosa III i generała Georgeasa Grivasa.

Popołudniowa część konferencji składała się z pięciu paneli tematycznych, które odbyły się w dwóch równoległych sesjach. Uczestnicy konferencji mieli tym samym sposobność zaprezentowania wyników swoich badań oraz przedyskutowania intrygujących ich zagadnień.

Pierwszy panel dotyczył teorii ekstremizmu i koncentrował się wokół problematyki jego źródeł, mechanizmów i strategii. Dr Bartosz Bolechów (Uniwersytet Wrocławski, Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas) omówił teorie, mechanizmy i wzorce procesu radykalizacji aż do przemocy politycznej, w tym m.in. teorie ruchów społecznych, wzorce rekrutacji oraz proces neutralizacji psychospołecznych inhibitorów agresji. Rola ekstremizmu w procesie planowania i implementacji strategii działań politycznych była przedmiotem wystąpienia Adriana Szumowskiego (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Poruszył on również kwestie kontroli nad ekstremizmem oraz strategicznej użyteczności ekstremizmu. Dr Iwona Jakimowicz-Ostrowską (Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia) podjęła natomiast rozważania nad źródłami ekstremizmu w Europie Środkowej i Wschodniej. Udowodniła, że ugrupowania ekstremistyczne są reakcją na słabnącą współcześnie pozycję państwa. Wskazała, iż obywatele szukają innych podmiotów dających im złudzenie bezpieczeństwa, a za takie mogą postrzegać właśnie grupy ekstremistów. Dr Paweł Borkowski (Uniwersytet Warszawski) omówił natomiast sposoby postrzegania ekstremizmu w debacie o wartościach

europijskich, jak i stygmatyzowania ruchów społeczno-politycznych jako ekstremistyczne. Określił również funkcje ekstremizmu w strukturalizowaniu dyskursu politycznego na różnym poziomie w wielopiętrowej konstrukcji europejskiej.

Tematem drugiego panelu były powiązania pomiędzy ekstremizmem i religią. Jako pierwsza zabrała głos dr Aleksandra Kusztal (Uniwersytet Opolski), która przedstawiła problematykę ekstremizmu antychrześcijańskiego w Europie w latach 2005-2008 z punktu widzenia organizacji Pomoc Kościołowi w Potrzebie. Dr Bartosz Smolik (Uniwersytet Wrocławski) poszukiwał odpowiedzi na pytanie o źródła krytycznego stosunku do Kościoła katolickiego przejawiającego się w publicystyce ekstremistycznych ugrupowań nacjonalistycznych w Polsce, w tym m.in. Narodowego Odrodzenia Polski i Polskiej Wspólnoty Narodowej. Dr Marcin Szydzisz (Uniwersytet Wrocławski) zwrócił w swoim wystąpieniu uwagę na działalność żydowskich ugrupowań ekstremistycznych odwołujących się do argumentów religijnych oraz wskazał na związane z tym zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa Izrael. Na zakończenie Anna Jagiełło-Szostak (Uniwersytet Wrocławski) ukazała problematykę fundamentalizmu islamskiego w Bośni i Hercegowinie oraz terroryzmu islamskiego w kontekście bezpieczeństwa nie tylko na tym obszarze, ale także w Europie. Przedmiotem żywo dyskutowanej dyskusji po zakończeniu wystąpień stał się charakter współczesnego islamskiego ekstremizmu w Bośni i Hercegowinie oraz ekstremizmów występujących we współczesnym w Izraelu. Warta podkreślenia była aktywność studentów, którzy nie tylko przysłuchiwali się rozmowie, ale również żywo dyskutowali.

Dwa kolejne panele dotyczyły partii, organizacji i ruchów ekstremistycznych. W panelu trzecim podjęto zagadnienia zarówno z zakresu teorii partii i ruchów ekstremistycznych (Waldemar Korczyk, Uniwersytet Śląski) oraz partii protestu (dr Bartłomiej Michałak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), jak i omówiono praktykę działania owych organizacji na przykładzie niemieckiej Partii Lewicy (Artur Kopka, Uniwersytet Europejski Viadrina) oraz Frakcji Czerwonej Armii (Tomasz Lewandowski, Dolnośląska Szkoła Wyższa). Łącząc elementy teorii i empirii dr Joanna Koziarska, scharakteryzowała natomiast istniejące współcześnie strategie zachowań partii głównego nurtu wobec ugrupowań skrajnych, egzemplifikując je przykładami wybranych ugrupowań w Europie Zachodniej. Panel zakończył się dyskusją na temat systematyzacji terminologii dotyczącej ruchów ekstremistycznych. Uczestnicy podkreślili konieczność rozgraniczenia terminów „ugrupowania ekstremistyczne” oraz „ugrupowania populistyczne”, a także obiektywizacji badań nad tą niezwykle ważką problematyką, szczególnie w przypadku materiałów przygotowanych przez różnego rodzaju organizacje i stowarzyszenia.

Panel czwarty kontynuował powyższą tematykę ukazując różnorodne formy, metody działania oraz specyfikę ideologiczno-programową partii, organizacji i ruchów ekstremistycznych w poszczególnych państwach. Jako przykład posłużyła Partia Pracujących Kurdystanu w Turcji scharakteryzowana przez Kingę Smoleń (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Gwardia Węgierska zaprezentowana przez Marcina Skobrtala (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), brytyjska organizacja *Blood & Honour* oraz amerykańska *The Aryan Nations* omówione przez Marcina Grega (Uniwersytet Jagielloński) i Narodowo-Demokratyczna Partia Niemiec przedstawiona przez dr Aleksandrę Moroską (Dolnośląska Szkoła Wyższa). M. Grega wskazał ponadto na wybranych przykładach na formy międzynarodowej współpracy grup ekstremistycznych. Istotnym elementem wystąpień A. Moroskiej i K. Smoleń była natomiast problematyka działań państwa na rzecz zwalczania ekstremizmu politycznego, co zostało zaprezentowane odpowiednio na przykładzie Niemiec oraz Turcji.

Piąty i ostatni panel poświęcony był zagadnieniom terroryzmu i separatyzmu. W pierwszej kolejności zaprezentowano analizę porównawczą „pionierów” terroryzmu międzynarodowego z końca lat 60. – ugru-

powań wywodzących się z Izraela, Niemiec oraz Japonii (dr Jarosław Jarząbek, Uniwersytet Wrocławski). Następnie podjęto rozważania na temat współczesnej jakości terroryzmu, wskazując na zmiany w sposobach działania oraz strukturze organizacyjnej grup terrorystycznych (Bogusław Węgliński, Dolnośląska Szkoła Wyższa), a także przedstawiono problematykę terroryzmu lotniczego, wskazując na jego ewolucję, zagrożenia oraz sposoby przeciwdziałania (dr Grzegorz Zajac, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu). Biorąc za przykład Norwegię, wskazano także na czynniki sprzyjające rozwojowi radykalizmu i terroryzmu wśród społeczności muzułmańskiej zamieszkującej państwa europejskie (dr Grzegorz Rdzanek, Uniwersytet Wrocławski). Na zakończenie dr Paweł Olechowski (Toruńska Szkoła Wyższa) omówił na czym polega ponadnarodowy wymiar separatyzmu ujgurskiego oraz jakie wynikają stąd potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa Europy. W trakcie dyskusji podsumowującej panel dominującą rolę odegrał spór o to czy współczesny ekstremizm jest nową jakością oraz czy terroryzm islamski w wykonaniu *Al-Kaidy* różni się od terroryzmu lewicowego i palestyńskiego lat 60. i 70. XX w.

Drugi dzień konferencji koncentrował się w głównej mierze na problematyce ekstremizmu w Polsce i w Niemczech. Na wstępie przedstawiciel organizatorów konferencji (dr A. Moroska) wyjaśniła powody takiego określenia tematyki drugiej części konferencji. Wskazała, iż sąsiedztwo obu krajów determinuje wspólnotę problemów i wyzwań, czego przykładem jest nie tylko aktywność organizacji ekstremistycznych w poszczególnych krajach i na pograniczu polsko-niemieckim, ale również współpraca owych grup ponad granicami. Stwarza to zarówno potrzebę wymiany wiedzy w celu lepszego zrozumienia zjawisk mających miejsce po drugiej stronie granicy, jak i wymiany doświadczeń związanych ze sposobami przeciwdziałania ekstremizmowi.

Pierwsza sesja plenarna poświęcona była w głównej mierze źródłom sukcesu wyborczego oraz specyfice elektoratu ekstremistycznych i populistycznych partii politycznych w Polsce i w Niemczech. Sesja ta współorganizowana była z Fundacją na rzecz Studiów Europejskich – *FEPS*. Wystąpienia prelegentów poprzedzone zostały krótkim wprowadzeniem moderatora panelu (dr A. Moroska). Wskazała ona na kwestię wzajemnych relacji, możliwych powiązań ekstremizmu i populizmu zarówno w sferze ideologiczno-programowej, jak i w strategii działania partii. Posłużyła się przy tym m.in. przykładami ugrupowań niemieckich i polskich. Następnie głos zabrał prof. Frank Decker (Uniwersytet Boński), który poruszył problematykę tzw. trzeciej fali prawicowego ekstremizmu w Republice Federalnej Niemiec. Skoncentrował się w głównej mierze na analizie uwarunkowań sukcesu partii prawicowo-ekstremistycznych i prawicowo-populistycznych oraz na przyczynach wzrostu przestępczości motywowanej ksenofobią. F. Decker rozważał, czy źródłem poparcia dla ugrupowań ekstremistycznych jest protest czy ideologia, konkludując, że protest wywołuje efekt uaktywnienia i upolitycznienia ukrytych oraz nierzadko tłumionych poglądów skrajnie prawicowych. W ten sposób poziom społecznego niezadowolenia staje się – w jego opinii – decydującym czynnikiem wyjaśniającym niestabilne poparcie dla niemieckich partii dalekiej prawicy. Referent wskazał również, że obecnie *NPD* wydaje się jedyną niemiecką partią skrajnie prawicową, która po spełnieniu niezbędnych warunków miałaby szansę przemienić ten głos protestu w stabilny elektorat motywowany ideologią. Profesor Radosław Markowski (Centrum Studiów nad Demokracją SWPS, Instytut Studiów Politycznych PAN) wskazał natomiast na eurosceptycyzm jako źródło sukcesu chrześcijańsko-nacjonalistycznej i ekstremistycznej Ligi Polskich Rodzin oraz radykalnej, populistyczno-lewicowej Samoobrony Rzeczypospolitej Polskiej. Na podstawie badań empirycznych referent dowiódł, że zgodnie z modelem Downsa, istnienie niereprezentowanego dotąd eurosceptycznego elektoratu stało się źródłem sukcesów partii w wyborach parlamentarnych 2001 r. W opinii profesora antyeuropejskie poglądy nie przestały być elementem motywującym zwolenników LPR i SRP w okresie po referendum 2003 r. Zależność pomiędzy

eurosceptycyzmem a poparciem dla owych partii utrzymała się – zdaniem Markowskiego – podczas wyborów 2005 r., aczkolwiek była ona silniejsza w przypadku LPR niż SRP. Podsumowując mówca podkreślił, że niezwykle interesujące i warte uwagi badacza są przyczyny upadku owych partii. Jest to jednak tematyka wciąż rzadko podejmowana przez naukowców. Rolę komentatora w niniejszej sesji plenarnej pełnił prof. Jackson Janes (Amerykański Instytut Studiów nad Współczesnymi Niemcami, Uniwersytet Johna Hopkinsa w Waszyngtonie). Porównując procesy polityczne mające miejsce w USA oraz państwach europejskich J. Janes stwierdził, że głównym problemem jest obecnie zanik zaufania do rządów i instytucji, ogólna podejrzliwość wobec polityki i polityków, co prowadzi do sukcesów partii populistycznych i ekstremistycznych. Jako przykład wskazał *Tea Party* w USA oraz partię Wildersa (*PVV*) w Holandii. Niemcy w opinii profesora wciąż borykają się z tzw. cieniem Hitlera, co powoduje, że badane ugrupowania pozostają nadal w izolacji.

Celem ostatniej sesji było ukazanie doświadczeń Polski i Niemiec w walce z ekstremizmem. Przedmiotem analizy były m.in. instrumenty prawne, działania represyjne i prewencyjne. Sesja zgromadziła przedstawicieli administracji państwowej, naukowców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych z Polski i Niemiec. Jako pierwszy zabrał głos Gordian Meyer-Plath (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Wydział Ochrony Konstytucji, Brandenburgia). Przedstawił on cele i sposoby działania Urzędu Ochrony Konstytucji. Wskazał na zasadniczą rolę urzędu w pozyskiwaniu oraz udostępnianiu władzom państwa, policji, opinii publicznej informacji na temat działań wymierzonych w konstytucyjny porządek i bezpieczeństwo narodowe. Swoją wypowiedź zilustrował materiałem filmowym ukazującym metody propagowania treści antysystemowych, a także film ukazujący możliwości przeciwdziałania takim zachowaniom. Prof. Zbigniew Wiktor (Uniwersytet Wrocławski) omówił natomiast istniejące w Polsce regulacje prawne wymierzone w działania, organizacje i partie ekstremistyczne, ze szczególnym wskazaniem na funkcjonowanie partii komunistycznej. Ostatni trzej prelegenci ukazali różnorodne formy działań prewencyjnych wobec ekstremizmu. Na przykładzie Saksonii Stefan Schönfelder („Weiterdenken”, Fundacja im. Heinricha Boella w Saksonii) omówił pozarządowe strategie walki z przestępczością motywowaną nienawiścią oraz ze skrajnie pravicową ideologią na przestrzeni ostatnich 10-15 lat. Na aktywność polskich NGO's w zakresie przeciwdziałania rasizmowi, ksenofobii i nietolerancji wskazał Wiktor Marszałek („Nigdy Więcej” Warszawa), posługując się przykładem inicjatyw podejmowanych przez Stowarzyszenie „Nigdy Więcej” w tym m.in. „muzyka przeciwko rasizmowi”, czy „racism delate”. Markus Priesterath omówił natomiast działalność Sojuszu na rzecz Demokracji i Tolerancji – organizacji powstałej z inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych RFN w 2000 r. Zwrócił uwagę słuchaczy na szczególną rolę Sojuszu jako punktu kontaktowego oraz dostawcy usług dla inicjatyw i grup zaangażowanych w praktyczną promocję demokracji i tolerancji, w tym m.in. działalność na rzecz zwalczania wszelkich przejawów ekstremizmu. Dyskusja podsumowująca sesję plenarną koncentrowała się wokół zakazu działalności partii i organizacji politycznych. Rozważano czy demokracja powinna używać metod represyjnych wobec organizacji i partii politycznych, a także czy zapisy o zakazie działania partii powinny znajdować się w najwyższym akcie prawnym, jakim jest konstytucja. Dyskutowano również o skuteczności takiego zakazu oraz problemów związanych z egzekwowaniem istniejących regulacji prawnych w tym zakresie.

Szeroki zakres problematyki poruszanej podczas konferencji oraz udział przedstawicieli różnych środowisk naukowych, studentów oraz praktyków pozwoliły na ukazanie współczesnego ekstremizmu z różnych perspektyw. Przyczyniło się to do przybliżenia istoty zjawiska oraz określenia wyzwań, przed jakimi stoją współczesne państwa oraz społeczność międzynarodowa. Duże zainteresowanie konferencją świadczy o aktualności i ważkości podejmowanej problematyki.

Aleksandra Moroska